

ОБУЧЕНИЕ НА УЧЕНИЦИ СЪС СПЕЦИАЛНИ ОБРАЗОВАТЕЛНИ ПОТРЕБНОСТИ В ПГСУАУ „АТАНАС БУРОВ“ – СИЛИСТРА

¹⁾Станислава Великова, ²⁾Бисерка Костова
¹⁾ЕПОВДУСОП

²⁾Професионална гимназия по стопанско управление,
администрация и услуги „Атанас Буров“ – Силистра

Резюме. Статията представя възможностите за подпомагане на учениците със специални образователни потребности в професионалното училище. Индивидуалният подход, при който биват съобразени нуждите и уменията на учениците, съвместно с интегрирането на децата с връстници, води до добри резултати. Същевременно съществуват все още различни проблеми, свързани с трудностите и дори невъзможността за покриване на ДОО, както и с липсата на методики и материали за работа с деца със специализирани образователни потребности.

Keywords: special education, educational needs, methodology, vocational education

„Всеки в живота си има върхови постижения, а повечето са породени от окуражителните думи на някой друг“

Джордж Адамс

Обновяването на ценностите, общественото развитие и отношение към децата с увреждания през последното десетилетие на миналия век достигат до издигането на една нова образователна концепция, която съвременното училище трябва да реализира по отношение на своите възпитаници. Обучението и възпитанието на деца с различни психофизически нарушения е проблем, който обществото е разрешавало по различен начин през годините, като отношението към така наречените деца със специални образователни потребности е белег за цивилизованост и достигната степен на общественото развитие. Интегрираното обучение е форма на обучение на деца и ученици със специални образователни потребности, при която всяко от тях се обучава в масово училище, но по план, съобразен с индивидуалните му възможности. Проблемите на възпитанието и обучението на децата със СОП се разглеждат в тясна връзка с тяхната социална ре-

абилитация и подготовката им за живот в обществото на връстниците им. Особено важно е те не само да бъдат подпомогнати физически и психически, а и да се създадат най-добрите условия, даващи им възможност да реализират правото си да живеят пълноценно, заедно с връстниците си, независимо от положението, в което се намират. Именно интеграцията е в основата на необходимостта от ежедневни контакти между здрави и деца с увреждания, за да се постигне основната цел – формиране на социално адаптивното им поведение. Процесът на интеграция има двустранен характер. От една страна, включва социализация на децата с увреждания в обичайната им среда, а от друга – промяната на отношението на средата към тях. Интегрирането на ученици с увреждания в масовото училище означава съвместно обучение с връстниците им без увреждания, в обикновена класна стая, с активно включване на ученика в ежедневието на паралелката. Училищната интеграция предполага обогатяване на средата за деца със специални педагогически нужди, създаване на система от мерки, които са необходими, за да се осигурят качествени образователни услуги за задоволяване на техните интереси, желания и потребности, за да се постигне ефективно образование и развитие.

Училищата са ключово място в този процес, предлагайки широка гама от индивидуална подкрепа по организиран начин. Доброто образование осигурява на всички деца и младежи, със или без затруднения, силата да разсъждават и да правят избори. Образованието предлага възможности за всяко дете или младеж да развие своя потенциал в интелектуалното и социалното си развитие. Училищата са и социална среда, осигурена на децата и младежите, за да се срещат с връстниците си и да учат от тях.

Младежите с увреждания се нуждаят от училищно образование може би дори повече от останалите, защото липсата на адекватно образование увеличава риска от бедност и изолация. За младежите със затруднения са важни същите неща, които са важни за всеки един от нас.

Основна цел на училищния екип е да осъществи в различна степен:

- физическа интеграция – нормално съжителство между младежи с увреждания и другите в класа;
- социална интеграция – създаване на социални връзки, които помагат на учениците със СОП да се адаптират към общността, да изградят чувство за толерантност, съпричастност и солидарност сред останалите младежи, съдействие за изграждане на умения за работа в група;
- сигурност – младежите със затруднения са по-уязвими от останалите. Затова една среда, която е физически, социално и емоционално безопасна, е по-важна за тях, отколкото за останалите;
- адекватно и адаптивно образование – младежите със затруднения често имат по-голяма нужда от останалите от индивидуален учителен

план, който да посрещне техните специфични образователни потребности. Това засяга темпа, редуването на предметите, съгласуваността, концентрацията, съвместната работа, разгръщането на потенциала и избора на начин на живот на този на връстниците им;

– поддържане на добрата екипност и координация на дейностите с учителите по общообразователните предмети и родители на учениците със СОП;

– консултиране и подкрепа на семействата относно състоянието на техните деца и специфичните им потребности, както и активното участие на родителите в процеса на развитието им.

В началото на учебната 2014/2015 година в ПГСУАУ „Атанас Буров“ е извършено оценяване на учениците със СОП по специализирана методика, включваща оценка на общите психични процеси, езиково-говорното развитие и обучителните възможности. Резултатите са отбелязани в индивидуални карти за всеки ученик.

Направени са заключения, предложени са възможните решения и са препоръчани конкретни действия, които следва да се предприемат.

Общият брой на учениците със СОП и медицински заключения, с които работиха членовете на екипа, е осем ученици от VIII до XII клас включително.

В определен срок, в съответствие с годишния план се провеждат заседания на екипа във връзка с решаването на текущи въпроси, свързани с ресурсното подпомагане. Води се лично досие и всяка година се изготвят следните документи:

- карта за вторична оценка;
- доклади от специалистите до председателя на екипа;
- индивидуална програма за обучение и развитие;
- карта за динамика в развитието;
- план и становище на психолога за рехабилитация.

През цялата година специалистите работят индивидуално с всеки ученик. Провеждани са ежеседмични срещи и консултации с родители и настойници, учители и ученици. В помощ на учениците със специални образователни потребности в училището работят специалисти от Ресурсен център: един ресурсен учител и един психолог.

Учениците посещават редовно учебните занятия. Отсъстват от училище само по болест и уважителни семейни причини. Няма застрашени от отпадане. Всички са интегрирани до определена степен. Съучениците им ги приемат и общуват с тях, създават се контакти, оказват им помощ. Има ученици със СОП с ниско самочувствие, които не са много активни, затова включваме съучениците им да са активната страна. Усамотяването при тях е вече изключение – дори се включват успешно в общуване в

малки групи, активни са в учебния процес. Необходимо е постоянство на въздействията и много търпение. Провеждаме индивидуални разговори, беседи в класовете със съучениците им, определяме правила и норми за толерантни отношения и граници на търпимост. При всички случаи работим заедно с родителите на учениците.

Всички учители от училището са съпричастни по отношение на интегрираното обучение и възпитание на учениците със СОП. Те са обгрижвани от дежурните учители и ресурсния учител и през междучасията. Едни се стимулират да общуват и играят със своите връстници, а други се възпират да не прекаляват в това отношение и да не създават конфликтни ситуации.

За всеки ученик със СОП според неговата диагноза и увреждане и според възможностите му работещите с него учители създават необходимата подкрепяща учебна и приобщаваща социална среда, които да стимулират неговото развитие.

Всички учители от училището и специалисти от Ресурсния център, които работят с учениците със СОП, са включени в един екип. Пряко работещи с един ученик със СОП са от 3 до 6 души от него. Това са класният ръководител, учителите по български език и литература и математика, по специалните предмети, ресурсният учител и родителят на детето. За двама ученици се включва психолог.

Практика в училището е ресурсните учители в началото на учебната година на педагогически съвет или съвещание на учителите да ги запознаят по въпросите: кои са учениците със СОП, какви възможности и потребности имат, как да се оценяват, необходимата документация за изготвяне. В компютърната система на гимназията, в папка „Ученици със СОП“ е качена необходимата информация: образци на документите, снимков материал за участията и изявите на нашите ученици със СОП във всякакви културни, спортни и обществени мероприятия, както и презентации, от които колегите от училището да черпят опит за работа с деца с различни увреждания по основните въпроси – обучение, възпитание, интеграция.

Документацията за работа с учениците със СОП в нашето училище включва: тестовете от входното ниво, карта за оценяване по учебните предмети, лични доклади от класния ръководител, учителите по БЕЛ, математика и ресурсния учител, карта за оценка на общото развитие на ученика, ИОП, тематични планове по общообразователни и специални учебни предмети, доклад на екипа за взетите решения. Екипните срещи се провеждат по график. Първите срещи се провеждат в началото на октомври след тестовете за входно ниво на учениците. В началото на февруари се провеждат екипните срещи за проследяване динамиката на

развитие на учениците след първия учебен срок, а в началото на юни – за отчитане на годишните резултати.

Учениците с количествено оценяване, покриващи ДОО, и учениците с качествено оценяване, непокриващи ДОО, се подпомагат по български език и литература и по учебен предмет, съгласуван с останалите специалисти учители в ресурсния кабинет, по тематични планове, в които са включени подходящи теми за попълване на пропуски в знанията на учениците и за разширяване и надграждане на знания, както и теми за усвояване на нови знания, понятия, умения и компетенции. По тези теми учениците със СОП в клас работят заедно със своите съученици, подпомагани от учителите.

Училището разполага с обзаведен ресурсен кабинет. Освен образователна работа през учебния час в кабинета учениците със СОП имат избор с какво друго да се занимават: в първите минути – за настроение, по средата на часа – за отмора и почивка, и в края на часа – за награда от активното им участие в учебната работа.

Учениците със СОП идват с голямо желание в ресурсния кабинет, часовете им минават интересно, с разнообразни дейности.

На открито занятие пред ученици от основни училища и други професионални гимназии, пред учители, родители и специалисти учениците от групата презентираха своите знания, умения и компетенции по професията, която усвояват в нашето училище.

Силните страни и проблемите на екипната работа с отчитане на различни фактори от обективен и субективен характер:

- включването на специалистите в училищната среда дава възможност за своевременна реакция и откриване на компетентни решения по възникващи казуси относно работата с учениците със специални образователни потребности;
- съдействие и ефективна роля на родителите в интеграционния процес на младежите;
- добър потенциал, мотивация и сътрудничество у учениците;
- добро сътрудничество между учителите и ресурсния учител.

За да е възможно интегрираното образование, трябва да бъдат осигурени адаптирани програми и необходимите спомагателни услуги, които да гарантират получаването на адекватно образование на децата с увреждания.

Какво трябва да променим?

1. В нашата гимназия една от основните пречки за учениците с физически увреждания да учат заедно с връстниците си се оказва липсата на асансьор в сградата, достъпни тоалетни на учебните етажи. Училищните

помещения трябва да са адаптирани от физическа гледна точка и всички класни стаи трябва да са достатъчно големи, за да са удобни за децата и младежите, които ползват инвалидни колички и други средства за придвижване.

2. Необходима е стая за отдих и занимания по интереси на учениците със сериозни физически увреждания.

3. Необходимостта от промяна на ДОИ и процеса на външно оценяване на ученици със СОП – учениците се справят с всички проблеми, които създава пред тях негостоприемното обкръжение, и достигат нивото, което е определено от безумно високите държавни образователни изисквания. От една страна, е необходима минимална образователна подготовка, но от друга – има изисквания за обучение в клас. Понякога балансът е невъзможен.

4. Друг основен въпрос е свързан със свръхочакванията на родителите по отношение постиженията на детето и това, че „не си дават сметка, че може и да няма резултат“.

5. Липсата на методики – учебниците не са пригодени за тези ученици, нямаме ориентир, опит и добри практики, които да следваме. Не се познават различни специфични методи, похвати и форми, които са ефективни при обучението.

6. Трябва да имат свободен достъп до възможно най-разнообразни мощни технически средства, които им помагат да бъдат, ако не изцяло, то поне значително по-независими в своето ежедневие. Уврежданията често могат да бъдат повече или по-малко компенсирани от технически помощни средства. Училищата трябва да осигурят тези средства.

SPECIAL EDUCATION AT THE SECONDARY VOCATIONAL SCHOOL OF ECONOMICS, ADMINISTRATION AND SERVICE “ATANAS BUROV” SILISTRA

Abstract. The paper presents a methodology for students with special educational needs in vocational school. The individual approach together with the integration of children with their peers in the classroom leads to optimal results. However, there are still different problems related to the difficulties and even the inability of the students to cover the national educational requirements, and the lack of methods and materials for working with children with special educational needs.

✉ **Mrs. Stanislava Velikova, Mrs. Biserka Kostova**
Vocational School of Business Management,
Administration and Services “Atanas Burov”
Silistra, Bulgaria
E-mail: economics_ss@abv.bg